

36

151581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V Nr. 34
24 AUGUST 1924

KOLOZSVÁR, V. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.

In acest număr: *Patrioții dela Budapesta de Octavian Goga; Domul, poezie de George Voevidca; O operă de distrugere de Alexandru Hodoș; In munții Banatului de P. Nemoianu; O picătură de apă de Ion Gorun; Biurocra-tismul sovietic de G. M. Ivanov; Politica financiară a Italiei de Victor Jinga; Gazeta rimată: Echivocuri de Talerul cu două fețe; Însemnări: După conferința dela Londra; Sărbători naționale; Marele stat dela Sovata; Ospitalitate; Dușmăniile personale; Speranțe zadarnice; etc. etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 8 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Patrioții dela Budapesta

Vor fi abia câteva săptămâni, de când cei mai de seamă fruntași ai culturii maghiare de pe teritoriul nostru, scriitorii și artiștii, s'au întrunit la o impresionantă sărbătoare.

Intr'un sat din Sălaj, de lângă Zaláu, și-a serbat nunta de aur bătrânul răzeș Ady, tatăl lui Andrei Ady, poetul îngropat la Budapesta în ajunul revoluției bolșevice. Acest eveniment familiar a răscolot din nou amintirea proaspătă a mortului, care cu personalitatea lui rămâne cea mai curată glorie contemporană a literelor ungurești. Cântărețul sbuciumat, doborât la patruzeci de ani, cu versurile lui pline de foc, și pasiune, cu strigătul profetic care țâșnește din strofele arhaice și cu viața agitată în fiecare clipă de-un ideal artistic, a revoluționat înainte cu două decenii literatura vecinilor noștri. De atunci și până astăzi cucerirea lui merge crescând, dincolo de tiparele oficialității, furișându-se în toate inimile. Poezia lui Ady s'a deslănțuit dela începuturile ei ca o furtună purificatoare în atmosfera literară îmbăcsită din capitala Ungariei. Deasupra retoricei tradiționale a unui patriotism falș și grandilocvent, care devenise apanajul curent al producției recente, și deasupra literaturii de import a oaspeților ajunși stăpâni acolo pe malul Dunării, s'a ridicat acest glas îndrăzneț pornit din instinctele de rasă ale unui popor, și susținut de-un formidabil talent. Verbul tânărului scriitor din Sălaj era nou prin forța lui tumultuoasă, prin rezonanța adâncă în sufletul maghiarimei milenare, și mai ales prin aceea sinceritate sălbatică de protoc, cu care sbuciuma micile păcate și micile orizonturi ale societății din vremea lui. Dela primul volum și până la urmă; această poezie luptătoare a sunat ca o trâmbiță de alarmă. Cântărețul și-a mers drumul înainte, cu toată împotrivirea atâtor cugete sterpe, și cu toată maimuțăriia epigonilor care s'au strâns degrabă în jurul lui. A fost detestat pentru dra-

gostea evanghelică ce-i inspirau toți oropsiții pământului, a fost hulit pentru mâna frățească întinsă neamurilor apăsate din vechea Ungarie. Cu deosebire, potențații de cerneală dela Budapesta, stăpânii cotidianelor care exploatau opinia publică răspândind cultul minciunii, au urmărit cu mare îndârjire scrisul neastâmpăratului iconoclast. Ady, cu temperamentul lui de sensibil, a fost silit s'o ducă într'o continuă bătaie. Pagini numeroase din cărțile lui nu sunt decât o filipică înverșunată care smulge „buruienile ogorului unguresc”. La lumina războiului pregătit de către adversarii lui, miopi sau interesați, au primit o tragică conștiință apostrofele vibrante ale lui Ady, și astăzi pe ruinele unei țări prăbușite se ridică cu avântul lor biblic profețiile sumbre ale poetului, scrise cu sânge. Inmormântarea lui la Budapesta, în zilele când conglomeratul austro-maghiar troznea în toate încheieturile lui putrede, lua proporțiile unui simbol, apărând ca o pecetelire supremă a viziunii de artist. De-atunci, recunoașterea postumă devine tot mai accentuată, adevărurile apar mai luminoase prin prisma retrospectivității și profilul întunecat al scriitorului stăruie din ce în ce mai des, ca o mare mustrare, de-asupra societății ungurești.

Probabil din această stare de spirit s'a născut aici ideea comemorării de deunăzi a lui Ady, cu ocazia nunții de aur a părinților săi. Inițiatorii serbării au crezut că trebuie să scoată în relief și respectul literar al altora în fața unui creator dăruit lumii de Sălajul nostru. Cu astfel de sentimente onorabile, mi s'a cerut să fiu între patronii acestui act de pietate, cunoscându-mi-se venerația ce-am avut totdeauna pentru opera răposatului, precum și prietenia personală ce-i păstram din vremuri de demult. Am primit această cinste, convins că este o elementară datorie să închinăm în numele civilizației și flamura noastră în pragul casei dela țară, de unde a pornit în lume autorul atâtor vesturi sculpturale. Am crezut chiar, că un reprezentant din partea ministerului artelor ar trebui să exprime în mod oficial omagiile culturii românești. Aveam impresia, că o atenție delicată va atinge coardele simțitoare ale unor oameni înțelegători, care-și dau seama că altarul strălucitor al poeziei poate să ne unească pe toți. Spre mulțumirea mea dl ministru Lapedatu, văzând la fel lucrurile, și-a trimis delegatul său la mișcătoarea ceremonie din Zalău. Serbarea s'a desfășurat cu deplină demnitate, scriitorii unguri au cetit din operele lor, delegații mai multor societăți culturale, unii chiar dela Budapesta, au venit să-și spuie cuvântul lor de recunoștință. A fost o atmosferă civilizată, îndrumată par'că de sufletul larg al vijeliosului poet, care din umanitarismul generos își făcuse o dogmă a vieții lui sbuciumate. Toate autoritățile noastre locale au înlesnit serbarea, și-au dat mână de ajutor, atrăgându-și cuvinte de laudă și mulțumire din partea fratelui poetului, un înalt funcționar ungar venit anume din Dobrișin. În mijlocul venerației tuturor a tresărit de bucurie moșneagul răzeș, și-au curs lacrimi din ochii mamei înduioșate. Toți pelerinii au plecat pela casele lor ducând o senzație de onoare națională și de binefăcătoare pace cetățenească. Zărele ungurești din țară s'au ocupat toate, două săptămâni, de acest praznic, făcând comentare pe-un ton senin și ireproșabil.

Care e rezultatul din capitala Ungariei pe urma acestui act de reciproc respect între supușii aceleiași țări? Ce zice Budapesta de sărbătoarea din Sălaj, unde un mare poet ungar a fost g'orificat pe pământ românesc cu participarea autorităților noastre? Ne-o, spun gazetele lor de peste graniță, pe care le-am cetit cu articole lungi de hulă și venin. Ca într'o oglindă strâmbă de bălcu, pietatea noastră devine o odioasă caricatură subt condeiul acestor mânuitori de opinie publică. Suntem prezentați în postura ridicolă a unui șiretlic rural, care ne-a făcut să escamotăm gloria lui Ady și s'o transformăm într'un instrument josnic pentru bucătăria noastră politică. Nu lipsesc, firește, nici injuriile de rigoare de care subsemnatul se împărtășește cu mare dărnicie. O singură notă justă n'am surprins în aceste vorbărețe pagini de tipar. Nici umbra celui mai mare poet, cu toată aureola ei romantică și cu țărâna proaspătă din țintirim, n'a fost în stare să limpezească pe-o clipă măcar divagațiile obișnuite, lăsând să se întrevadă omenescul din faptele noastre. Ce e mai ciudat, că după o serie întreagă de aspre rechizitorii în care se insultă țara, calificându-se ca un gest balcanic cuviița care ne-a călăuzit, ascuțișul săgeților a început să se îndrepte asupra mortului însuși, improvizându-se astfel un monument curios de patologie patriotică. Se răsfoiesc cărțile lui Ady, și se smulg pagini răzlețe trunchiate de ocazie, se pune la contribuție criticismul poetului, și inima lui de mimoză bolnavă în care a gâlgăit cel mai pur sânge turanic o cântăresc scribii de redacție cotând-o după bursa politică a zilei, cu însemnate scăderi. Cine credeți că e în fruntea acestui cor de sicofanți, care vor să salveze destinele Ungariei cu ditirambii lor? Sunt oare reprezentanții țaranilor unguri a căror frământare surdă a isbucnit în strofele lui Ady, ori sunt măcar nobilii din curiile dărăpănate, printre cari s'a plimbat atit de des melacolia poetului? Nici unii, nici alții. În capul campaniei de denigrare sunt doi scriitori unguri de import, d-nii Rákosi Ienő și Herzeg Ferenc, șvabi renegați care deodată cu schimbarea numelui au ajuns să supraliciteze în patriotism pe toți strănepoții lui Arpad. Cunoaștem așa de bine această clamoare efină, o știm de pe vremea când ne strângeau pe noi de gât vitejii salvatori ai patriei. Ei au luat în întreprindere cu toate hârțile în regulă zeci de ani dearândul opinia publică dela Budapesta, ei au popularizat legile de desnaționalizare ale lui Apponyi și utopiile lui Tisza, ei au cerut răstignirea Serbiei și în călimara lor s'a clocit dezastrul. Ei sunt psihologia patrioților de contrabandă, intrușii pentru care nota stridentă e programatică, fiindcă trebuie să înlocuiască manifestările organice ale rasei.

Din nenorocire, acest gen de patriotism industrializat e foarte frecvent la vecinii noștri. Il practică pe-o scară întinsă mii de parveniți, o întreagă societate parazitară, pripășită pe spinarea unui popor ale cărui slăbiciuni le exploatează. Toți par a se trage din cei șapte viziri, toți au adoptat nume pompoase istorice de pe vremea lui Rákoczi, toți nu pot dormi noaptea de coroana sfântului Ștefan. Ieri îi tulburam noi cu-o muncă onestă de popor chinuit, azi îi agită spectrul

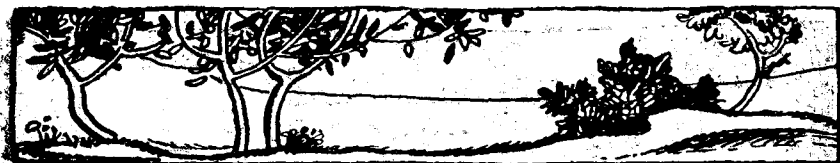
lui Ady. Mâine are să-i neliniștească ideea păcii între vecinii cuminiți de primejdi comune. Ei vor striga totdeauna, fiindcă delirul lor e perfect cerebral, fie patriotic sau umanitarist, diapazonul lor urcat e suprema justificare, e pașaportul cunoscut de aparență cetățenească a tuturor nepoftiților.

La dreptul vorbind, pe noi nu ne ating peste măsură aceste clișee uzate. Dintr'un sentiment real de sinceră compătimire însă, ne întrebăm câtă vreme va trece încă, până vom putea înregistra un val de sănătate în conștiința publică a unui popor hrănit neîncetat cu ficțiuni și imagini colorate de proastă calitate? Numai înlăturându-și misiții naționali și internaționali, făcând sforțarea să vorbească ei singur fără advocați de împrumut, va putea să-și găsească locul în domeniul realității...

Peste strigătele patriotice de acest fel, și peste sugestuniile acestei Budapeste, gândul nostru va păstra totdeauna un îndemn de cuviință și-o dorință constantă de echilibru normal.

OCTAVIAN GOGA

Domul

Furtună păgână,
ce mână
convoiuri de umbre posace,
deșteaptă tăcerile nopții solemne...

Din neguri opace
fantome fac semne
din mână...

Sus atârnat, se clatină 'ntre nouri, pal,
Al lunii cap de mort rânjind pe-un val.

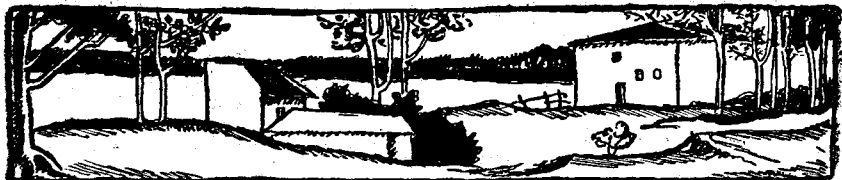
Valmă de vânturi se sbate și geme
și țipă din mii de sălbatece surle,
sgâlțâie streșini, se cațără 'n turla
și urlă blesteme —
și hohote-avane sinistru răspund...

Negre duhuri
vâjâind în văzduhuri
se 'ncaer...
Straniu joc
de repezi zig-zaguri de foc.
— Jalnic vaer
cutreeră 'ntunerecul scund...

Infrânt de vifor, lăncedul oraș
respiră ca un muribund
sub bezna ce-l acoperă...

Si 'n timp ce scapără
depărtările,
vezi cum domul trufaș
ce 'nfruntă fulgerările,
se 'nalță vajnic scânteindu-și fierul:
un pumn uriaș
ce amenință cerul!

GEORGE VOEVIDCA

Eu mâna ta am binecuvântat-o...

Eu mâna ta am binecuvântat-o:
truditului meu suflet flămând și ars de sete,
cu milă, în potirul
de aur al iubirii,
mi-a 'ntins ea vin și pâine,
mi-a 'ntins alin divin...

Și mâna ta —
plăpânda, alba mână-am blestemat-o:
ea îmi ucise gându 'naripat —
și mintea ca pe-un tort mi-a destrămat-o —
și templurile mi le-a dărâmat —

...Și mâna ta plăpândă-am blestemat-o...

GEORGE VOEVIDCA

O operă de distrugere

Partidul național din Ardeal, după cum zilnic se poate constată din coloanele gazetelor de pe strada Sărindar, se bucură de protectori destui dincolo de vechea graniță a Predealului. Simpatia perversă, cu care o anumită presă înstrăinată întovărășește orice mișcare capabilă să slăbească puterea de coeziune sufletească din cuprinsul țării noastre unite, s'a revărsat deopotrivă asupra urzelilor complotiste ale comuniștilor Max Goldștein și Marcel Pauker cași asupra accentelor regionaliste din politica domnilor Iuliu Maniu și Alexandru Vaida; — patronii acestei prese închipuindu-și, că șefii partidului național năzuiesc spre o autonomie provincială, cu nuanțe republicane, după cum foștii locatari ai fortului dela Jilava și-au luat angajamentul să determine o lichidare generală a statului român. Socoteală profund greșită, se înțelege, întrucât o asemănare între aceste două acțiuni nu se poate stabili. Numiții Max Goldștein și Marcel Pauker, cu toate bombele lor, sunt instrumente conștiente și criminale ale unei ofenive metodice îndreptate împotriva existenței noastre naționale, pe când domniul Iuliu Maniu și Alexandru Vaida, cu cele câteva lozince turburătoare, scoase din când în când în circulație nu fac decât să asculte impulsul trecător al unor supărări personale. Primejdia reală, cu alte cuvinte, nu există decât de partea cealaltă a baricadei. Cu cei de-acolo, orice pertractare e imposibilă...

Dar, lăsând la o parte, deocamdată, scopurile pe care cu atâta stăruință le dospesc, nu vi se pare că acești protectori dela București ai partidului național, moștenitori fără testament ai gazetăriei lui Gheorghe Barițiu și discipoli nedorți ai ideilor lui Simion Bărnuțiu,

dovedesc o grije excesivă față de ceea ce ei înșiși numesc tradiția specifică ardelenescă? Și nu vi se pare, tot astfel, că, dacă nevoile locale ale Ardealului au avut cândva de suferit, apoi nu erau chemați să tresară de atâta indignare și să protesteze atât de sgomotos în fața Europei tocmai antreprenorii cei mai recenti ai scrisului românec, pe cari nicio amintire intimă și nicio legătură organică nu-i poate înfrăți cu această parte a pământului românesc? Proaspeții filo-ardeleni nu s'au mulțumit, însă, nici măcar cu atâta. În virtutea interesului pe care ei îl poartă, atât de desinteresat, celor 21 județe desfăcute din mozaicul Ungariei de altădată, ei s'au instalat din senin conducătorii opiniei publice din Sătmar până 'n Săcele, aprobă anumite atitudini și înfierează altele, dau certificate de bună purtare unora dintre conducătorii politici ai Ardealului și țintuiesc pe alții la stâlpul infamiei, străduindu-se din răspuțeri să refacă aici, pe acest colț de țară atât de scump inimilor lor, o solidaritate perfectă față de primejdia pe care o reprezintă acel vechi Regat corupt, bizantin și oligarh, unde dl. Albert Honigman, de pildă, abia își mai ține sufletul cu o bucățică de democrație pe zi.

Astfel am ajuns să fim puși la index și noi, aceștia dela *Țara Noastră*, vinovați de a ne fi amestecat, într'un clipe inoportun după cât s'ar părea, în treburile lăuntrice ale aceluiaș Ardeal, asupra căruia blumenfelzii cu rotativă au instituit un sacrosanct privilegiu de ștampilare a valorilor publice. Și așa se explică, pentru ce ne vedem constrânși, și acum, să apărăm dinaintea detractorilor noștri depărtați un drept pe care-l credem, totuș, destul de firesc: acela de a exercita profesiunea scrisului pe pământul unde ne sunt îngropați toți strămoșii, și de a avea păreri politice în țara pe care am slujit-o fiecare cu ce am avut mai de preț. Cu flacăra cuvântului, cu primejdia vieții.

Cea mai nouă crimă care ni se impută, iat-o. Suntem, aici, o mână de conspiratori odioși, cari urmărim nici mai mult nici mai puțin decât: distrugerea partidului național din Ardeal. Niciun preț nu ni s'ar părea prea scump pentru ajungerea acestei ținte. E o pasiune morbidă, care ne roade sufletul, o teribilă idee fixă, o uci-gătoare manie, pentru satisfacerea căreia am încheia orice tovărășie, am săvârși orice făr, de lege și ne-am face robii oricui. Ura aceasta ne stăpânește atât de cumplit, încât, nu mai rămâne nicio îndoială, dacă Mefistofel s'ar hotărî încă odată să circule prin bălciuri cu spada la brâu și cu pulpe false peste copită, n'am întârzia să ne vindem sufletul, întocmai ca doctorul Faust, numai pentru voluptatea de a ne vedea visul cu ochii... Și falșii umanitariști, înduioșați până la lacrimi în fața presupuselor victime, revoltați până la paroxism dinaintea hainilor călăi, denunță în fața lumii complotul care se urzește. Capul răutăților, firește, e dl. Octavian Goga. Nevinovatul ispășitor, priviți-l, e tot comitetul de o sută. Nu lăsați, prin urmare, să triumfe duhul rău al pierii, mântuiți cariera politică a domnului Sever Dan din Mociu, scăpați partidul național dela moarte, salvați Ardealul!

* * *

Salvați-l, dacă doriți, după rețeta confratelui Fagure, dar mai întâi, să întrebăm, tot că în tragedia lui Goethe: — „De ce atâta sgomot? și domnul ce pofteste?”

Cetitorii *Țării Noastre* știu că în paginile acestei revistei, închinată operei de închegare a unei desăvârșite unități politice românești, nu am făcut altceva decât o analiză, crudă uneori, nedreaptă nici când, a activității partidului din Ardeal. Ar fi de prisos să recapitulăm încă odată cunoscuta odiseie, începând dela guvernarea prin procură a d-lui Alexandru Vaida, cu dl. Ciceo Pop în capul băncii ministeriale, până la ultima tragere pe sfoară în chip de fuziune, operată asupra partidului țărănesc. Cu ori câtă indulgență ne-am fi înarmat față de atâta dezorientare, cu ori câtă doză de humor am fi privit ridicolul atâtor zig-zaguri de echilibristică, — și, martoră ne stă colecția, noi am întrebuițat cu prisosință ambele metode, — tot n'am fi reușit să trecem cu vederea vorbe și gesturi pe cari le socoteam dăunătoare, țării mai întâi, și, în al doilea rând, Ardealului însuș. Dela cel dintâi pas pe care l'am făcut cu *Țara Noastră*, ne-a ieșit în cale inspirația nefericită a d-lui Iuliu Maniu, acest perpetuu și incurabil abstinent, care, închipuindu-și că reprezintă întreg Ardealul românesc, s'a decis să boicoteze, dimpreună cu partidul său, încoronarea dela Alba-Iulia. Mărturisim, că noi, oricât îi suntem de adversari, nu l'am fi putut îndemna să facă o asemenea greșală, pentrucă ea nu se răsfrângea numai asupra destinelor unui comitet provincial, ci interesa însăși reputația țării. Câtă dreptate am avut, stăruiind atunci asupra acelei nepotrivite rățoiei fuță de un moment istoric la care Ardealul era dator să se înfățișeze, au dovedit-o ecurile de mai târziu. Căci, n'au trecut nici trei săptămâni, și d. Szilágyi Lajos, deputat în Camera dela Budapesta, a salutat abținerea dela încoronare a partidului național din Ardeal, în mijlocul unor aplauze frenetice, cu această triumfătoare apostrofă: *Transilvania non coronat!* Transilvania nu încoronează.. În prezența acestei concluzii idioate, ce era mai firesc decât să arătăm, prin mijloacele civilizate pe cari le avem la îndemână, că sentimentul unei întregi provincii românești nu se cade să fie confundat cu necazul, rău sfătuitor, al câtorva bărbați politici desamăgiți!...

Au urmat apoi urletele împotriva Constituției liberale, cu tiribombelile dlui Aurel Dăbrescu instalate în sala „Dacia”, cu tulumbele pompierilor îndreptate asupra redingotei dlui Alexandru Vaida, și cu armitoarea revărsare de gaze asfixiante transmisă prin eprubete speciale de cucernicul călugăr Dumitru Man din Gherla. Nu eram îndreptățiți, oare, să subliniem inutilitatea caraghioasă a acestor mascarade? Nu s'a împrăștiat triviala gălăgie mai repede decât s'ar fi așteptat, până și aceia cari o zeflemiseau? În mijlocul unui zadarnic târăboi de iarmaroc, Constituția s'a votat, pur și simplu, întrucât votarea ei nu era altceva decât împlinirea unei formalități parlamentare. Această formalitate n'avea pentru ce să egaleze cu o primejdie, câtă vreme principiile fundamentale pe cari le codifica pre-existau, din ziua unirii, în consensul tuturor. Guvernul dlui Ion Brătianu n'a fost doborât, prin

urmare, pe chestiunea Constituției, căci aria aceasta răsuflată și sălcie, cu toate acompaniamentele de trâmbiță ce i s'au adaos, n'a isbutit să rețină interesul opiniei publice dela noi. In schimb, pe arena întrecerilor politice invadată și altfel de violență destulă, a rămas multă vreme încă, un miros acru de superfluă și descurajatoare trivialitate.

Greșelile de tactică, săvârșite de partidul național în lupta sa pentru dobândirea puterii, nu ne-au atras însă luarea aminte decât în măsura în care ele deveneau păgubitoare interesului general. Altcceva, cu mult mai interesant, aveam de descifrat din tribulațiile fără sfârșit ale faimosului comitet de-o sută din Cluj. Este refuzul său, repetat în atâtea rânduri, de a se adapta nouilor împrejurări de viață politică a României întregite. Aci intrăm, după cum bine ați presimțit, în lungul roman al pertractărilor, împărțit în capitole și distribuit pe rând, cu fascicula, tuturor amatorilor de lecturi amuzante. Ar fi greu să rezumăm acum, într'un articol de cinci pagini, toate peripețiile lui. N'a fost partid politic, dela Nistru pân' la Tisa, cu care fostul președinte al Consiliului dirigent, căutând să întregască lipsurile teritoriale ale ambițiilor sale de guvernare, să nu fi încercat o învoială. Și iarăș, n'a fost partid, pe întinsul aceluiaș teritoriu, în tabăra căruia să nu fi rămas, pe urma acestor sterile târguieli, un penibil simțământ de decepție. Suntem noi de vină pentru toate acestea? Noi am împins pe dl Iuliu Maniu în anticamera dlui Alecu Constantinescu? Noi l-am trimis să propună o colaborare dlui general Averescu? Noi l-am îndemnat să schimbe scrisori de cerere și ofertă cu dl N. Iorga? Și tot noi l-am determinat să strice contopirea cu partidul țărănesc, după ce în grădina Suzana, s'a băut șampania și s'au mâncat fleicile fuziunii?

Soarta partidului național poate să pară multora tragică. Sunt și dintre aceia cari se arată plini de compătimire pentru nenorocirile îndurate de el până acum. Pieirea sa, dacă va fi să piară, se va îndeplini însă, ca o prevestire biblică, prin sine însuș.

* * *

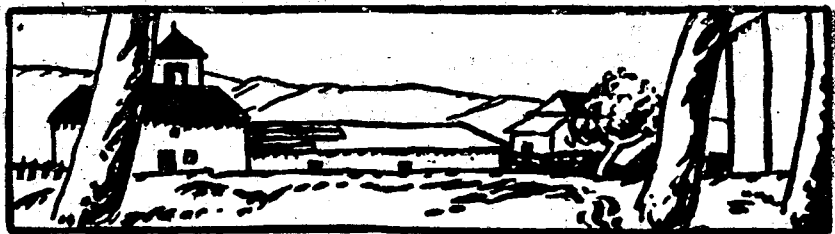
Regretatul Take Ionescu scrisese în 1908, pe marginea numărului jubilar al *Gazetei Transilvaniei*, următoarea maximă: „Nimeni nu poate nici să împiedice, nici să schimbe mersul lucrurilor; fericit cel care îl înțelege la vreme, și-și potrivește pasul ca să nu fie târât“. O recomandatie prea firească, pentru îndeplinirea căreia nu e nevoie nici de un geniu creator, nici de-o îndrăsneală eroică, nici măcar de un simț deosebit al prevederii. Adversarii noștri, care se socotesc astăzi legatari universali ai fostului președinte al Consiliului din Ianuarie 1922, nu s'au gândit să pună în practică un sfat atât de puțin complicat. E regretabil. Ei n'au priceput, nici până astăzi, că o izolare a Ardealului în fața curentelor de gândire din restul țării n'a fost niciodată posibilă, și că împotriva unei fatale diferențieri de convingeri politice orice barieră ridicată la Predeal e de prisos. Într'o țară unitară, fără conflicte de interese între diferitele ei provincii, partidele regionale

vor fi totdeauna, în mod firesc, jertfite principiului de unitate, ca unui bine făcător Moloh.

Partidul național, pentru a păstra măcar o umbră de justificare politică, ar fi trebuit să se transforme, pe față, în partidul autonomist, născocind inexistente ciocniri de năzuinți între Ardeal și vechiul Regat. N'a făcut-o. Multora din conducătorii săi le-a lipsit curajul necesar unei asemenea aventuri. Majoritatea, fără îndoială, nici n'ar fi vrut să meargă atât de departe. Dar, tocmai această ezitare poartă în ea germele unei disolvări sigure. Orice organism politic, devenind o piedică pentru circulația normală a energiilor în sânul unei societăți, e osândit să fie absorbit până la dispariția lui totală. Altminteri, societatea însăși e amenințată să moară, prin strangulare. Partidul național a ajuns astăzi în această situație. Fără ca cineva să-i caute distrugerea, el s'a tras singur la o parte, nereușind: nici să mobilizeze Ardealul într-o singură atitudine de protestare, nici să se pună de acord cu mișcările populare din restul țării. Rămas așa, fără nici o îndreptățire de existență, având ca cel mai mare vrăjmaș al său politica pe care el însuși a făcut-o prin conducători nehotărâți, partidul național devine singur răspunzător pentru vina de a nu-și fi găsit un rost creator în câmpul politicii românești integrale.

Opera de distrugere nu e, prin urmare, a noastră. Ea aparține vremii, care așează pe fiecare la locul său. Implacabilul mers al lucrurilor cerne rostul nostru, al tuturor. Pleava, ca totdeauna, o suflă vântul...

ALEXANDRU HODOȘ

In munții Banatului

Vara aceasta își arată toată bunăvoința față de lumea satelor noastre. De două săptămâni cerul este în continuă descărcare. Se pare că natura ar voi să ne compenseze dintr'odată, trimițând umezeală peste măsura trebuinței. Deși această revărsare este cam târzie, nu putem zice că ar fi și fără de folos. Adevărat, grâul s'a ofilit înainte de a-i fi venit vremea să se coacă. Astfel am secerat mai multe paie decât boabe. Dar ploaia nu este prea târzie pentru porumbul care acum își leagă rodul, și care promite o despăgubire parțială și pentru trecut.

Privind mândrul șes al Banatului din munții Severinului, pe care m'am obișnuit a-i vizita an de an, întreaga lui suprafață pare o pădure desfășurată. Mai ales spre vest și nord. Sus, la munte, se desfășoară verdele închis al codrilor seculari, iar jos, imensa tablă de porumb, pădure plantată de truda fără margini a anui popor bun și blând. Sudul, cu munții săi despuiați de orice copac — teritoriul Comunității de avere — constituie o dezarmonie isbitoare în configurația generală a provinciei. Pentru creierea acestei nepotriviri e vinovată natura, cași omul. Vina celei dintâi este, că nu a destinat spre folosință bietului român decât înălțimile alpine, făcându-l cioban și poet, calități absolut insuficiente ca să poată apăra comoara exterioară a munților noștri de furia noilor săi frați, cunoscuții săi exploataatori. Activitatea spoliatoare a acestui soi de oameni a reușit să diferențieze cele două mari masivuri de munți, despărțite de năprasnica apă a Bistrei, mai mult decât orânduirea naturală. Dar amărăciunea acestei pustiiri este tardivă, căci în partea de sud a Banatului, binefăcătoarea ploaie nu se mai mulțumește să alimenteze umezeala munților și apa văilor, ci prăvălește în jos și torenți de pietriș. Dacă cei interesați nu vor începe grabnica replantare a acestor munți, nu este exclus ca primăvara, cu topirea zăpezii, să dispară și câte un sat românesc, cutropit de bolovanii cari, odată porțiți de sus, nu mai întâlnesc în prăvălirea lor nici un obstacol.

De pe suprema înălțime a masivului, la nord de sprintena apă a Bistrei — din vârful Padeșului — ochiul liber zărește până departe.

Spre șes apar conturile clădirilor din Lugoj și chiar ale Timișorii, iar spre sud, valea aburoasă a Dunării. Largul orizont care se întinde, par'că ne desvelește și tainele apusului regim politic; deoparte, prin împetriștirile etnice ce le-a încercat; de alta, prin devastarea fără suflet a formidabilei comori materiale, care a fost Comunitatea de avere, devastare care a reușit aproape complet. În momentul instituirii administrației românești în acele părți, nu ne mai rămânea decât să constatăm paguba ireparabilă pentru prezent, și să tragem toate învățăturile pentru viitor.

Din păcate, viața națională ce s'a înfiripat nu ne îndreptățește să nutrim nici cel mai timid optimism. În locul influenței statului maghiar, la Comunitatea de avere s'a cuibărit politica partidelor românești, iar exploatazorilor averii li s'a dat drumul în pădurile statului de dincoaci de apa Bistrei. Anul acesta s'au aprobat cele dinfăi contracte cu vechii exploatazori ai Comunității și decauillurile au fost mutate pe teritoriul statului. Nu va trece multă vreme și pădurile acestuia vor ajunge în doaga acelorale ale Comunității de avere. Privind acest inexplicabil program de chivernisire a bogățiilor noastre naționale, cu durere mă gândesc la dictonul bătrânesc, care se citează atât de des, pe semne mai mult de dragul frazei decât al adevărului ce-l cuprinde: „e mai ușor să câștigi un lucru, decât a-l păstra“...

* * *

Excursia noastră se oprește în această din urmă regiune, nepustiită încă, la Rusca-montană, situată într'o încântătoare vale, pentru înfrumusețarea căreia natura nu a cruțat nici o podoabă. Formând averea statului, regimul maghiar a păstrat-o cât se poate de bine. Astfel, ea oferă un potrivit adăpost pentru cei ce simt trebuința să se refugieze, pentru o săptămână-două, dinaintea prafului sufocant și civilizației excesive a orașelor noastre.

Mai întâi, se va zice, probabil, că stările dintr'o comună rurală nu prezintă probleme de interes general. Frământările mărunte, dirijate de oameni anonimi, nu merită să ne oprescă în mersul nostru grăbit și agitat. Al doilea, se va spune că, amănuntele, chiar dacă sunt de vreun folos, te fac să te pierzi în labirintul lor, o îndeletnicire care merge în dauna problemelor mari.

De sigur, orice scrutător trebuie să privească dela o anumită înălțime asupra lucrurilor, pentru a cuprinde complexul tuturor manifestărilor din jurul său. Prea adevărat, dar cu o condiție: să se urce la sfârșitul cercetărilor sale, iar nu la început. În țara noastră, principalul neajuns este tocmai faptul că toți de sus privesc colectivitatea națională, și diminea nu-și ia osteneala să înceapă lucrurile de jos, decât cu vorba. Nu este, deci, de loc inutil, să cunoaștem cât mai multe amănunte, pentruca mai târziu să ne putem urca pe acel piedestal înalt, de unde se trag concluziile generale.

În colectivitatea organizată, comuna este ceace numim în fizică molecula. Totalitatea comunelor, cu mai mulți sau mai puțini atomi

clădesc acel organism, ale cărui frământări trebuie să le observăm și să le adunăm. Până în momentul de față, conducerea acestui organism merge în neștire. Operează cu teorii dela distanță, dela postul de comandă, fără să se preocupe de primii componenți ai organismului. Astfel, nu e nici o mirare, dacă măsurile luate pe ghicite dau naștere la efecte îndoelnice și nedorite, sporind zi cu zi amărăciunea celor izbiți de urmările unei asemenea îndrumări. Mai precis vorbind, guvernarea noastră are un caracter speculativ, întocmai cași viața economică postbelică. Precum celei din urmă i s'a găsit leacul în intensificarea producției, tot așa va trebui să inaugurăm și o viață politică productivă și reală.

* * *

Comuna Rusca-montană numără ceva peste două mii locuitori, din cari $\frac{2}{3}$ români. Iniințată acum vreo 150 de ani, pe vremea când s'au găsit bogatele zăcăminte de minereuri, locuitorii ei erau exclusiv muncitori de mine. Astăzi, vechile societăți de exploatare fiind lichidate, ei se ocupă cu cărașitul și cu tăierea lemnului din pădure. Numai un mic număr este angajat la o societate pentru extragerea cărbunului și la o mică fabrică de unelte agricole.

Întreaga întindere expropriabilă din hotarul comunei nu trece de 250 jughere de fân. Felul cum se distribuie în arendă aceste fânațe i-a silit pe locuitorii comunei să se dedea la o cât mai bună cunoaștere a legilor, dar fără vreun folos practic vizibil. Ei au învățat numai legea agrară, dar nu și dreptul necodificat al moravurilor actuale, care dispune de o seamă de cotituri nebănuite.

Două biserici, una greco-orientală, alta romano-catolică, ofereau până mai eri o bună hrană sufletească poporului, care pare a fi foarte religios. În zile de sărbători, la tasul din biserică se dăruște de zece ori mai mult ca la catedrala din Caransebeș, care este sediul episcopiei. Ei nu se dau înapoi nici dela susținerea parohiei. Nefiind sesiune parohială ca în alte părți, patronul ambelor parohii este statul, care ar trebui să contribuie cu bani și lemne la susținerea lor. Sprijinul acesta este însă mai mult teoretic, căci lemnele pentru anul trecut abia pe cale de execuțiune au putut fi scoase dela stat. Văzând situația precară a preotului român, poporul s'a angajat să-i întregască prin contribuțiune benevolă leafa până la trei mii lei lunar, ceea ce însă nu a putut obține aprobarea consistorială. Astfel, preotul român a părăsit comuna, iar cel romano-catolic, în afară de păstoriarea preoțească e nevoit să se îndeletnicească cu repararea de ceasuri și să facă pe fotograf.

Nici cu școala nu stau mai bine. Din cei trei învățători, unul a a plecat acum doi ani, al doilea mai stă fiindcă este în preajma de a atinge limita de vârstă; apoi, școala românească se va putea închide. Alți învățători nu se vor găsi până atunci, până când centrele miniere nu se vor asimila comunelor urbane, deoarece traiul este chiar mai greu decât în acelea. Oricât de modest ar fi cineva, și oricât de

mare financiar, este imposibil să acopere cheltueli de cel puțin două mii lei pe lună din o leafă inițială de opt sute lei.

Secretarul comunal, tot a doua zi pleacă pe jos, în cele patru comune ale secretariatului său, pentru a-și îndeplini serviciul, parcurgând de fiecare dată zece kilometri la dus și zece la întors, pentrucă din ajutorul de trăsură ce-l primește n'ar putea să facă nici zece drumuri pe an.

Numai văcarul comunei — un băiat de 14 ani — este mulțumit cu salariul ce-l primește, încasând trei mii de lei pe lună. Aceasta, de sigur, fiindcă fixarea lefei lui nu depinde nici de stat, nici de vreo autoritate bisericească, ci exclusiv de curba traiului.

Dacă lipsesc însă preoții și învățătorii, comuna aceasta are numeroase alte așezăminte. Treisprezece crășme și trei cazane sunt chemate să se îngrijească de-acum încolo de educația poporului...

Ca încheiere, mai amintim un amănunt de ordin politic. Dându-mă în vorbă cu un țaran cărăuș, l-am întrebat cine le este deputatul. Spre marea mea mirare mi-a răspuns că nu știe. Făcând abstracție de candidații de deputați de pe vremea alegerilor, ei nu au văzut deputat de pe vremea lui Constantin Burdea...

* * *

Iată o slabă oglindă a unei unități organizate din colectivitatea națională, din cea mai fruntașe provincie a țării, și care, de sigur, nu este cea mai prăpădită. Ce sănătate poate avea oare un organism compus din asemenea molecule? Cine are curajul să răspundă la această întrebare; și, mai ales, cine să-și asume răspunderea acestor triste stări?...

P. NEMOIANU

O picătură de apă

° Cu mâinile aduse la spate, cu brațele arcuite de o parte și de alta a trupului, cu un umăr mai ridicat decât celălalt, pășind nesigur și par'că încercând în tot momentul soliditatea terenului, așa l'am zărit întâiaș dată coborând în drumul pe care eu îl urcam, și de departe mi-a isbit ochii ca o apariție bizară. Cum se apropia, deslușiam cu adevărat o înfățișare de om, ciudată ori unde, dar mai ales în orașelul de munte în care îmi petreceam în acel an concediul de vară.

Mișcându-se leneș în niște haine din cale afară de largi, părea mai mult că se târește; pălăria, trasă pe ochi, îi întuneca și mai mult privirea turbure și dârză de sub sprâncenele groase roșcate; părul și barba în neorânduială, mustățile țapoase și la fel de cărămizii cași obrazul aprins și asudat, întregiau înfățișarea asta ursuză, ce te umplea fără voie de un fior de desgust și de instinctivă fereală. — Iar când am trecut dincolo de dânsul, am înțeles și rostul mâinilor aduse la spate; ele sprijineau fundul unei sticle ascunsă numai pe jumătate sub haină. Ca și struțul care dacă-și vără capul în nisip crede că nu-l mai vede nimeni, așa și beivul se sfiește numai de cei cari îi vin în față; de cei din urmă, ce-i mai pasă!

Am înțeles numai decât că trebuia să fie un străin. Și dacă n'ar fi fost tipul, dar să băgați de seamă că în ochii celor mai mulți din cei veniți de prin alte părți cu gând de reîntoarcere, e mai în totdeauna o expresie deosebită, de neliniște sau de îndârjire, sau și de una și de alta. Numai omul care calcă sigur un pământ pe care-l chiamă în inima și în credința lui al său, capătă seninătatea aceea a gândului ce se desvăluie prin privire celor cari se pricep să citească într'însa.

Apoi da. Frantz era, — Frantz grădinarul. Iar povestea lui o spuneau oamenii așa:

* * *

E de mult pe-aici. Poate să fie vre-o douăzeci de ani.

Nainte vreme era om cum se cade, își vedea de treabă, măcar

că nu era nici atunci din cale afară vorbăreț. Îl vedeai toată ziua făcându-și de lucru printre straturi, printre paturile de flori și de legume. Din curtea lui afară rar ieșia, la cârciumă mai niciodată. Avea o față rumenă și zâmbitoare, ochii vii și limpezi. De, tinerețea!

Numai odată se întâmplă, că începe omul nostru să se posomoroască, — de ce? poate vr'o neînțelegere în casă cu nevasta — o nemțoaică pe atâta de uscată pe cât era el de rumen și plin, — sau poate vr'un rău ceva din sânge, de demult, care izbucnește așa la unii tocmai târziu dela o vârstă înainte... Destul că se face omul ursuz, nu mai descuie poarta, vorbește cu mușterii numai peste uluci, nu mai suferă pe nimeni în curte...

Nu le-ar fi păsat oamenilor așa mult de treaba asta, — dar vezi că grădinarul Frantz avea apa cea mai bună în tot orașelul, — și acuma, dacă nu-i mai lăsa la fântână, sufereau și blestemau vecinii, trebuind să alerge cine știe până unde pentru o picătură de apă.

Blestemau vecinii, dar mai ales blestema Leana lui Petruș de peste drum de grădinar, căci iată ei ce i se întâmplase:

De doi ani de zile apa și-o aducea dela fântâna lui Frantz, încât căpătase par'că un drept la porțiile ei zilnice; în vremea din urmă trimitea cu donițele pe Lenuța, fata ei, că era acuma mărișoară. Și numai ce, într'una din zile, găsește fetița poarta încuiată.

Dă ea să o deschidă, apasă cu umărul, plânge... Odată se repede Frantz turbat afară din casă: — Nu-i apă! nu-i apă! marș de-acil — strigă rotind ochii furioși la bietul copil. — A înghețat Lenuța la poartă și lacrimile par'că i s'au împietrit în ochi, și nu s'a mișcat din loc decât într'un târziu când a văzut că e cu tot dina-dinsul, că domnu' Frantz intrase iar în casă, și nu se mai ivea decât din când în când la geam, arătându-i pumnul și făcând urât din ochi și din cap în semn de alungare...

Era sfioasă fata, — fragedă ca o ramură tânără de salcie, — și se temea de înfruntare acasă... S'a coborât de vale la părau, a umplut donițele și s'a întors, fără să spună nimica...

N'a trecut mult după asta și toți trei din casă, Petruș, Leana și Lenuța, au căzut la pat. Petruș și Leana au scăpat, — dar Lenuța s'a dus, s'a dus pentru totdeauna. Și până aproape de clipa morții o ținea într'una: — Mamă, de când s'a uitat atunci Frantz așa urât la mine, de atunci mi-e rău; mamă, eu o să mor acum și de-aia mor că s'a uitat la mine așa urât...

Dar Leana știa de ce a murit fata și de ce au fost ei bolnavi. I-a spus doctorul că e din apa din gârlă, și vecinii i-au spus de Lenuța, cum se furișă cu donițele de vale, fiindcă o alungase Frantz grădinarul, și fiindcă pe semne îi era frică să n'o certe tot pe ea părinții.

Și a blestemat Leana, și s'a prins blestemul. Că vezi, din clipa aceea Frantz n'a mai pus o picătură de apă în gura lui. Acolo era fântâna, în mijlocul curții, și cea mai bună apă era acolo. Era apă ce putea să țină viața și sănătatea în oameni și în copii, dar Frantz n'o dădea la nimeni, — și nici lui nu și-o mai îngăduia, par'că i-ar

fi fost frică să nu scadă, să nu se risipească elixirul acela, care avea într'însul atâta putere.

N'a mai gustat Frantz o picătură de apă de atunci, și drumul la cârciumă în deal l-a învățat; și tot mai des îl bătea, și cu pas tot mai șovăitor se întorcea, cu mâinile aduse la spate, cu coatele arcuite d'o parte și de alta a trupului, cu un umăr mai ridicat de cât celălalt, și se uita cu ochii turburi, și nu vedea nimica înaintea lui. Poate că înăuntru zăria ceva nelămurit, și nelămuritul acela căuta să-l întunece, și tot mai mult să-l întunece, ca să nu mai vadă nimic, de nicăirea...

* * *

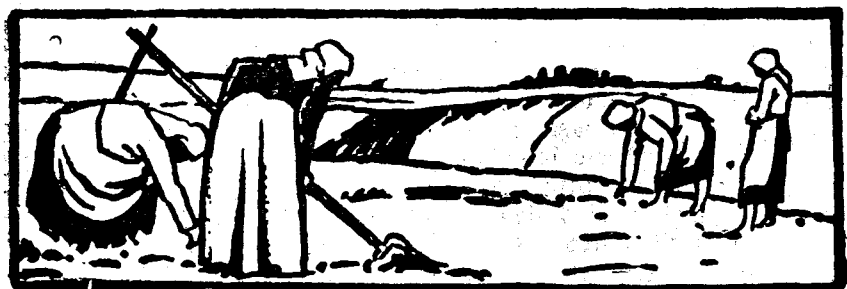
Eu nu scrisesem povestea decât pân'aceia, dar întorcându-mă mai târziu în acelaș orașel de munte, i-am aflat și desnodământul.

Intr'o noapte de primăvară, cu luna plină luminând ca ziua, vecinii lui Frantz fură treziți de niște răcnete sfâșietoare. Alergară și îl văzură în mijlocul curții, numai în cămașă, smulgându-și părul, izbind cu picioarele și urlând. Apoi începù să alerge încoace și în colo, dela un gard la altul, dela casă la grădină, și pe urmă în jurul fântânii. Nevastă-sa sta ca împietrită în ușă; abia făcea câte un pas spre dânsul, și iar se întorcea; se vedea că nu putea ajuta nimic celuia, și se temeă pentru dânsa.

Odată numai ce-și ia vânt Frantz, și până să clipești, se face nevăzut, cu capul înainte, în fântână... Tipă nevasta ca mușcată de șarpe, se reped oamenii la poartă: — Deschide! deschide!... Dar de geaba: — Cheia e la dânsul, găfăie ea, — s'a aruncat cu ea cu tot, o purtă, mereu la dânsul... și noaptea.

Au spart oamenii poarta, firește. Dar le-a trebuit prea multă vreme, — și când l-au scos pe Frantz din fântână, eră mort.

ION GORUN

Biurocratismul sovietic

Unul din efectele contrarii, realizate de revoluția socială, e biurocratismul. Federația Republicelor așa zise Sovietice a înfăptuit un sistem de biurocratism, cum nu a avut nici un stat, nici măcar Franța în timpul lui Napoleon al III-lea Rusia țaristă era strangulată de funcționarism; — dar ori cât era odios, și din punctul de vedere practic inconvenabil, acest funcționarism, el cunoștea limite și se părea că fiecare funcționar e într'adevăr un împlinitor de funcții sociale, necesare și verificate. Biurocratismul vechii Rusii ajunsese faimos, și când o țară din Europa observa că în ea se dezvoltă mai mult decât e necesar această mașină guvernamentală, lua măsurile corespunzătoare ca să nu ajungă în mizeria biurocratică a Rusiei țariste. Revoluția a îmbucurat pe toți, făgăduind, printre multele sale iluzii, că dacă nu va putea arunca în aer mașina funcționarismului complicat și exagerat, va putea totuși să-i reducă proporțiile și să scape statul de acest rău. În programul de luptă demagogică a bolșevicilor, când încă nu erau la putere, figură și acest punct: azvârlirea în aer a biurocrației vechi și lichidarea biurocratismului în general.

Fiindcă, după cum ne aducem aminte, Marx, din experiența Comunei din Paris — 1871 — a stabilit necesitatea pentru proletariatul răsculat să nimicească mașina biurocratică-militaristă, să nimicească biurocrația și armata permanentă, „aceste două izvoare de imense cheltuieli“, — după expresia lui Marx; iar Engels, complectând concluziile lui Marx, lămurește că Comuna din Paris, în deosebire de toate celelalte guverne de până acum, a distrus *forța de opresiune*: armata, poliția politică, biurocrația. Engels spune că: de oarece toate celelalte guverne s'au folosit de această forță de subjugare a dușmanilor lor, Comuna a respins acest metod de luptă și de stăpânire. Desfășurându-și concepția sa socialistă, care în domeniul postulatelor utopice e adânc-umanitaristă și subjugător de idealistă, Engels

dovedește cum clasa muncitorească a trebuit să îndepărteze, nimicindu-le, toate aceste mijloace de opresiune, fiindcă ele îl împiedică să-și afirmе puterea în mod nobil; și, fiindcă clasa muncitorească, folosindu-se de aceleași mijloace de opresiune ca și burghezia, — pe cari această burghezie le aplica mai 'nainte față de ea, — s'ar putea lipsi de puterea cucerită prin explozia de indignare ce ar provoca-o, în primul rând, și în al doilea prin însăși pericolul ce-l prezintă orice opresiune în rânduirea socială. Pe de altă parte, pentruca proletariatul să se știe asigurat de proprii săi funcționari, el decretează mutabilitatea, în noul stat, a tuturor funcționarilor, și în orice vreme. Statul există pentru ca să servească societatea. Și noul stat proletar, creiat de muncitori pentru noi realizări sociale, trebuie, după Engels, să evite pericolul ce îl prezintă statul burghez, transformându-se prin biurocratismul său și prin înmulțirea organelor sale executive, într'un animal apocaliptic, un Leviatan, după expresia filosofului Hobbes, planând ca o fatalitate de asupra societății. Pentru evitarea acestui pericol, Comuna a introdus eligibilitatea și mutabilitatea funcționăriei, precum și a uniformității salariului pentru toți.

Ce este biurocratismul? Biurocratismul e, după cum s'a văzut mai cu deosebire în Rusia faimoaselor Republici Socialiste-Sovietice, reducerea la hârtie a tuturor trebuințelor și intereselor particulare, e subjugarea de către hârtie a oricărui om, a întregii societăți. Biurocratismul încolăcește pe om cu mii de lațuri, îl leagă și de mâini și de picioare. Omul nu mai există ca o personalitate de sinestătătoare, ca un indispensabil membru al societății, ca un lucrător folositor. Omul, într'un stat biurocratic, se transformă într'un apendice al hârtiei. Ființa vie pare că „se alătură de hârtia cu nr. cutare“.

Biurocrația e, după Marx, o armată de paraziți, gangrena ce roade organismul social, e un izvor de colosale cheltuieli, o castă deosebită, stăpânind deasupra societății. Engles mai adaogă la aceasta și coruptibilitatea biurocrației. La rândul său și Lenin descrie biurocrația ca o organizație deosebită, formată din rândurile societății și însuflețită de interese speciale, privilegiată și nepedepsită. Lenin îi dedică multe pagini și povestește convingător despre rolul ei primejdios pentru proletariat. Și, între altele, el caracterizează în modul următor toată perioada guvernului lui Cherenschi: „reformele se amânau; se înfăptuia în schimb împărțirea posturilor funcționărești, iar greșelile care se iveau în timpul împărțirii posturilor se corijau printr'o repede distribuire a funcționarilor“. (Lenin: „Statul și revoluția“.)

Marx, Engels și împreună cu ei și Lenin, cer distrugerea acestei mașine, inexistența ei în statul proletar.

Dar am văzut, totuși, că niciodată în istoria tuturor țarilor și a tuturor popoarelor, armata de funcționari n'a fost atât de numeroasă ca acum în Federația Republicelor Sovietice. Niciodată ca acum biurocrația — noua și rapacea biurocrație sovietică — n'a stăpânit mai mult pe om și societatea în Rusia. Niciodată mai mult ca acum fiecare pas al omului n'a atârnat de nenumărate instituții în măsură în care se întâmplă aceasta în zilele noastre, acolo. Omul în Rusia sovietică este

un animal numerotat. „Monstruoasa organizație biurocratică cu aparatul ei larg desfășurat și în mod artificial creat“, cuprinde acum întreaga viață socială, economică și politică a Rusiei Sovietice. De la dictatura proletariatului, Marx și Engles cerea înlocuirea „acestui strașnic cuib parazităru“ cu o funcționărimă eligibilă și mutabilă în orice vreme. Dar niciodată ca acum, „numirea din centru“ n'a avut un drept de cetățenie mai tare, încât chiar și presa sovietică nu mai poate să tacă. Chestiunea biurocrației, ca o castă deosebită, se încheie la ordinea zilei la congresele partidului comunist, și am văzut în primăvara aceasta cum pe această chestiune s'a produs o desbinare în rândurile comuniștilor guvernanți. Lenin tot timpul a învinuit biurocrația burgheză de corupție, venalitate și abuzuri. Dar nu putem epuiza măsura coruptibilității biurocrației comuniste. Această coruptibilitate se întretine și se desvoltă mulțumită lipsei de libertate a presei. Din această lipsă reese imposibilitatea de a prinde firele crimelor biurocrației, precum și imposibilitatea de a le pedepsi. Ca să se vadă până la ce grad a ajuns biurocratismul sovietic, transcriem din „Pravda“ următoarele rânduri. Ele aparțin tovarășului Solz, membru în Comisia centrală de control.

„Insuccesul cercurilor noastre conducătoare depinde de două pricini: pe deoparte s'au strecurat la posturile conducătoare elemente cari se îngrijesc de pielea lor, pe de altă parte timpul îndelungat de rămânere la putere în epoca dictaturii proletariatului a realizat o influență dizolvantă asupra celei mai mari părți din vechii tovarși și din partid. De aici atitudinea lor extrem de îngâmfată, lipsită de camaraderie față de membrii de rând ai partidului și față de masele muncitorești, în afară de partid“.

„S'a creiat și s'a încheat casta comunistă și ierarhică a personalităților responsabile, cu propriile lor interese de grup, foarte sensibilă față de „micile lor slăbiciuni“, avându-și un deosebit mod de viață, legi, aprecieri, neaplicate față de ceilalți... La aceștia se alătură mai departe un grup de tovarși serviabili, gata să-și iasă din piele pentru „înălții lor protectori“. Sânguința acestora capătă câteodată proporții monstruoase. Se trimit telegrame amețitoare, se pun în mișcare linii întregi de căi ferate pentru ca excelența sa comisarul să nu întârzie pe drum, se mobilează apartamente pentru o primire demnă de el, se pregătesc și se servesc vagoane speciale, trenuri și automobile, produse și tot felul de delicatese, și toate acestea se fac de grupuri de tovarși serviabili din partid, fără dispoziții speciale din partea tovarășului „mai mare“. Acesta admite numai, cu descendență, toate acestea, are aerul de a nu înțelege esența lucrurilor, și se folosește numai, cu milostivire, de confortul oferit. Asemenea moravuri se întăresc din zi în zi mai mult printre păturile superioare ale partidului“.

Când comuniștii din alte țări dezminț zvonurile despre viața veselă și strengărească a noii burghezii comuniste din Rusia, e bine să se pună la dispoziția proletariatului, — muncitorimei cinștite și credule — pasajii din organele oficiale ale guvernului sovietic. Căci

burghezia comunistă a întrecut prin felul său de viață libertină, bogată, sătulă, și îmbuibată, toate felurile de viață ale burghezilor vechi, mâncăi și „sugători de sânge“.

Dacă Marx și Engels ar fi putut citi aceste colorate descrieri ale castei îngâmfatelor excelențe comuniste, cu legile lor aparte, dacă ar fi putut face cunoștință cu aceste siluete de „tovarăși“ cari se folosesc de întregul aparat al statului pentru satisfacerea „micilor lor slăbiciuni de protectori ai proletariatului și revoluționari mondiali“, dacă, însfârșit, ar fi putut vedea o întreagă armată de funcționari lacomi, coruptibili, venali, ar fi decretat întreaga Federație a Republicelor comuniste ca un cuib de paraziți, mult mai periculoși pentru societate decât a fost în timpul monarhiei absolute și în timpul putrezirii feodalismului.

Și Marx, și Engels ar fi trebuit din nou să scrie: „Această mașină de opresiune trebuie să fie aruncată în aer!“

În rezumat: regimul comunist, *burghezia comunistă*, se caracterizează, după șapte ani de adâncire și lărgire a revoluției sociale, după șapte ani de dictatură a mii de apfelbaumi asupra proletariatului rus, prin armată permanentă, poliție politică, spionaj, provocație, închisori pentru opoziționiștii politici și tabere de concentrare pentru toți acei ce nu admit realitatea comunistă. Ca o coroană a *comunismului burghez* ne apare astăzi cea mai strașnică biurocrație ce a fost văzută cândva în istoria socială a națiunilor. Biurocrația sovietică a transformat Rusia într-o instituție în care ea, biurocrația, trăește realizând un nou mod de viață, înfățișând o lume de mituiți, de corupți, de vânduți, de hiene ale poporului rus.

G. M. IVANOV

Politica financiară a Italiei

Fără a fi cea mai de seamă chestiune din programul de restaurare al guvernului italian, problema financiară rămâne, incontestabil, printre cele mai importante, și nimic n'a contribuit mai mult la succesul de guvernare al dlui Mussolini decât programul economic realizat de regimul fascist. Contra fascismului s'au ridicat în Italia toți oamenii de afaceri și demagogii internaționali, toți împământeniții cu rosturi și idealuri prinse din cele patru vânturi. Teoreticienii anumitor libertăți l-au acuzat, și la noi, de reacționarism, numindu-l regim de dictatură, și combătând miliția națională voluntară strânsă'n jurul „ducelui” fascismului pentru a-i asigura posibilitatea înfăptuirii integrale a programului său politic. Contra fascismului italian scriu toți acei cărora cuvântul de patrie și națiune nu le spune nimic; ei se agață de greșelile și devierile inerente unei mișcări care a urnit aderenți din toate părțile sociale.

Procedurile obicinuite erau însă prea învechite și prea șubrede față de greutățile formidabile de după război; pentru a restabili ordinea morală și economică printre forțele zdruncinate ale națiunii, s'a ivit o putere nouă, viguroasă, inspirată de sentimentul național. În Italia, această manifestare viguroasă, a fost fascismul, dupăcum aiurea, potrivindu-se necesităților și greutăților respective, a putut sau va putea avea alt nume și alte forme, rămânând fundamentală aceeași creațiune a sentimentului național activ. Italia, de altfel, ca cea mai mare parte a națiunilor cari au participat la războiul european, e încă în perioada delicată a convalescenței, atât în ce privește starea financiară cât și în aceea socială. Datorită înțelegerii depline a stărilor de după război, precum și curajului în aplicarea reformelor socotite de primă importanță, guvernul italian a dat o îndrumare precisă politicii sale financiare, ajungând, în timp relativ scurt, la rezultatele cari determină o îmbunătățire generală economică a Italiei.

Politica partidului fascist încarnată în opera ministrului de finanțe De Stefani, profesor la Institutul superior de științe economice din Veneția, se poate sintetiza în trei puncte:

1. *Incurajarea capitalului.* — Concepția care consistă în persecu-

tarea capitalului a fost definită de nebună, și se crezu necesar de a încuraja capitalul sub toate formele. Pentru a favoriza bogăția mobilă s'a permis din nou circularea valorilor la purtător, pecând, pentru a atrage capitalul străin, s'a asigura capitalurilor din afară care ar, vrea să plaseze bani în societățile italiene scutirea de taxe fiscale. În acelaș timp se desființa impozitul pe succesiuni, nu numai pentru linia directă, dar chiar și pentru colaterali, cuprinzând și pe nepoți.

2. *S'a asigurat egalitatea fiscală.* — În Italia, ca și la noi, s'a încercat a se obține justiția fiscală cu taxarea rentei, dar, deoarece perceperea se făcea în mod defectuos, un impozit din punct de vedere teoretic just se rezolva în practică într'o mulțime de nedreptăți și de disparități. Guvernul fascist a impus un milion treisute cincizeci de mii de proprietari de pământ, cari, cu tot câștigul mare din agricultură, se eschivau contribuțiilor. O sută de mii muncitori ai statului și ai căilor ferate, cari deși primeau salarii destul de mari nu plăteau nici o centimă erariului, au fost asimilați funcționarilor publici. Au fost mai cu seamă urmăriți în mod sistematic dezertorii impozitelor, acei cari nu făcuseră nici o declarație, s'au făcuseră declarații incomplete. În puține luni au fost descoperiți 50 mii contribuabili cari nu rămănseseră fără nici o declarație, și se speră în descoperirea altora. Paralel se hotărî publicarea declarațiilor celor impuși, pentru a se putea exercita controlul opiniei publice. Această măsură nu poate fi aprobată în mod absolut, deoarece violează principiul secretului taxării și poate produce multe inconveniente. „Era o vreme când și ziarele mai importante dădeau un larg resumat al tabelelor contribuabililor ei cetitorii își satisfăceau curiozitatea aflând cât contribuiau personalitățile mai de seamă; departe de a fi ajutate de această publicitate, oficiile de percepere primeau nenumărate cereri de diminuire; fiecare contribuabil căuta în clasa sa persoana care plătea mai puțin decât el și deci dovedea agentului că era nedrept ca el să plătească mai mult. Și se iveau și alte inconveniente.“*) — Pentru a îmbunătăți constatarea veniturilor e un singur remediu: a cere un tribut onest. Reducerea aliquotelor, anunțată de ministrul finanțelor în discursul pronunțat la Senat în 27 Iunie a. c. valorează mai mult decât orice tablou, la ușurarea constatărilor. Dacă aliquota de 20% devine 10%, fișcul câștigă deoarece rezistența contribuabilului se reduce la mai puțin de jumătate și încasărilor se măresc mai mult decât îndoit. Dar aplicată excepțional, publicarea declarațiilor poate fi utilă. Fără îndoială, că publicarea unui asemenea catalog în România ne-ar oferi o lectură destul de interesantă.

3. *Guvernul fascist a realizat economii.* — Au fost suprimate patru ministere (tezaur, provinciile liberate, comerțul, munca), au fost desființate o mulțime de comisuni superioare și o secțiune întregă a consiliului de stat, au fost licențiați 40 mii funcționari și sunt pe cale de a fi licențiați alți 15 mii. Totalul economiilor realizate într'un an s'a urcat la un miliard 453 milioane și sunt încă în continuare.

*) C. Simoncini, *Progressi economici e sgravi fiscali*, în „Il Secolo“ din 4 Iulie 1924

Economiile realizate și în curs de realizare, compensează și întrec cu mult totalul impozitelor desființate și anume:

1. Impozite asupra conducătorilor și administratorilor	Lire milioane	25
2. Contribuția personală de război	" "	25
3. Supraimpozit pe averea mobilă	" "	100
4. Vechiul impozit complimentar	" "	200
5. Impozitul de succesiuni	" "	150
Total milioane		500

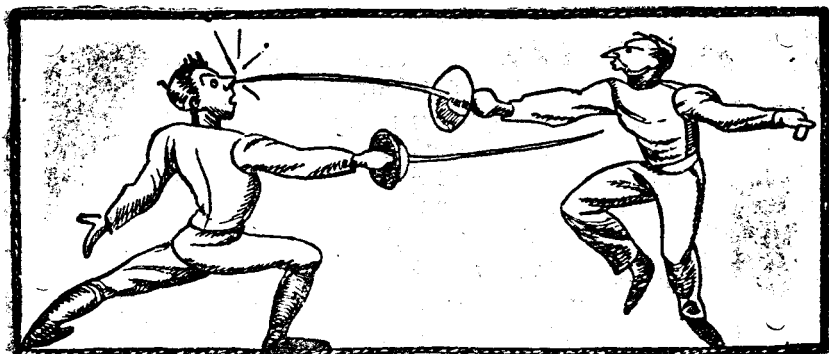
Deci o jumătate miliard de impozite desființate, nefiind seamă de alte ușurări ce derivă indirect dela anumite transformări și scutiri.

Îmbunătățirea economică a Italiei e dovedită și de alte date, precum mărirea exportului în raport cu importul; de fapt, confruntând datele primelor cinci luni ale anului acesta cu acelea ale anului precedent, reiese că excedența importului asupra exportului a scăzut dela 3171 milioane la 1922 milioane, cu avantaj evident al balanței comerciale. Traficul în primele patru luni ale acestui an a fost pe căile ferate de 76 mii tone și în porturi în primul trimestru a fost de un milion și jumătate tone de mărfuri îmbarcate, și debarcate și de 21 mii călători.

Pe când în alte țări, ca bunăoară în Anglia bogată, care posedă posibilități aproape inepuizabile, media lunară a muncitorilor fără lucru e de 1,274.000, în Italia cu toată înmulțirea anuală a populației cu 440.000 suflete, șomajul a scăzut dela o medie de 399.000 în 1922 la o medie de 246.000 în 1923; și, deci, dela 10,61%, la 6,48%, asupra totalului populației. Circulația monetară, care era la 31 Oct. 1922 de 20 miliarde 480 milioane se scoboară la 31 Mai 1924 la 18 miliarde 974 milioane cu o îmbunătățire de un miliard și 506 milioane. Punctul de plecare al întregii politici financiare a guvernului fascist l-a format echilibrarea bugetului. Echilibrarea nu reprezintă totul în restaurarea economică a unei țări, dar fără de ea nimic nu se poate începe, pentru că fără o normalizare bugetară nu se poate avea îmbunătățirea valutei și deci scăderea prețurilor. Ministrul de finanțe în discursul din 27 Iunie a. c. a anunțat că bugetul preventiv pe exercițiul 1925—26 va fi prezentat Parlamentului în Ianuarie viitor, cuprinzând, în partea pasivă, un prim fond pentru reducerea debitului fluctuant.

Așa înțelege regimul fascist să transforme în putere economică și politică, munca tăcută și ordonată a poporului italian. O parte a presei dela București s'a deprins a ridiculiza mișcarea fascistă, numind-o câteodată un spectacol de operetă, altelei o politică de aventură. Credem că n'am greșit cu nimic față de opinia publică dela noi, nici nu vom fi acuzați încă odată de imitatori ai fascismului, dacă am arătat mai sus câteva din rezultate pozitive pe cari le-au atins în Italia proiectele financiare ale cârmuirii dlui Benito Mussolini.

VICTOR JINGA

GAZETA RIMATĂ

Echivocuri

*In cercul strâmt, cotidian,
Prin care trecem, an cu an,
Subt pașii noștri, 'n infinit
Rămâne-un ce nelămurit.
Atâtea patimi tainuite,
Și-atâtea gânduri măsluite,
Lăsăm în urmă, ca o sgură,
Cu zâmbet prefăcut pe gură,
Cu false lacrimi pe obraz,
Și ieri, și-alaltăeri, și az, —
Că pretutindeni, în tot locul,
Chiorăș, ne paște echivocul...*

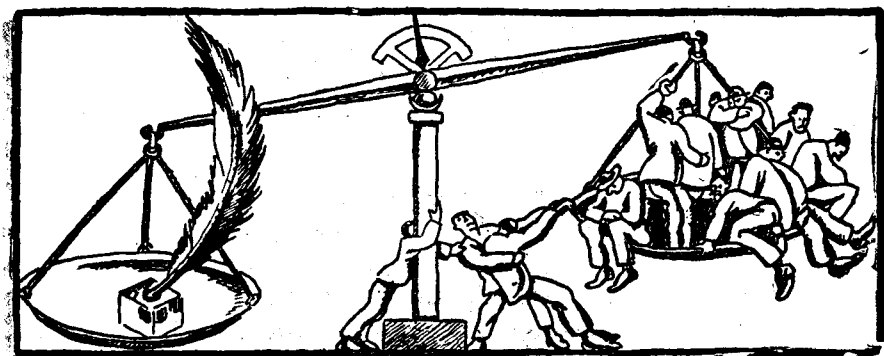
*La mânăstire, pe verandă,
Stă popa Man în reverandă;
Dar când sosește'n Capitală
Imbracă pantaloni de gală
Și glonț la teatru „Majestic“,
Unde se joacă din buric.
Privindu l deci așa, dansând,
Iși zice fiecare'n gând:
— „Aici, mă rog, i-un echivoc,*

„La Gherla-i sfânt, pus subt obroc,
„Și-aicea umblă, hopa-țopa,
„Cu uite popa nu e popa...”

Voivodul Vaida la Olpret,
Are fânațuri berechet,
Dar la țărani nu dă nici mort,
Nici șapte palme pentru'un cort.
Dar când coboară 'n Capitală
Și strigă la 'ntruniri în Hală,
Vorbind cu fiecare 'n parte,
Intreg pământul îl împarte.
I-un echivoc și-aici, vă jur,
Căci lumea 'ntreabă, împrejur,
— „Grozav am vrea să știm și noi,
„E democrat, ori e ciocoi?”

Când se plimba la Bădăcini
Ghiulucă, printre mărăcini,
In drumul mare, spre oraș,
Găsi 'ntr'o zi un copilaș.
Din scutecele lui curate,
Cu zâmbete nevinovate,
Atât de dulce s'a rugat,
Incât Maniu l-a adoptat.
Și-acum, soborul de o sută
De două săptămâni discută
Chestiunea foarte delicată:
— „Ce-i pruncul? E băiat? Ori fată?...”

TALERUL CU DOUĂ FEȚE

INSEMNĂRI

— Numărul viitor al *Țării Noastre* va fi închinat în întregime memoriei lui Avram Iancu și revoluției din 1848. Colaboratorii obișnuți ai revistei, urmărind perspectivele unei glorioase epoci de eroism, se vor sili să înfățișeze diferitele înțelegeri ale evenimentelor de-atunci. Reproducerea celor mai caracteristice documente ale vremii va întregi cadrul acestei modeste comemorări.

În mod excepțional, numărul viitor al *Țării Noastre* se va pune în vânzare Joi 28 August 1924.

După conferința dela Londra. — Rezultatul final al conferinței dela Londra, ale cărei protocoale au fost semnate Sâmbăta trecută, s'a bucurat de o aprobare aproape unanimă în opinia publică europeană. Un adevărat val de optimism a cuprins, dintr'odată, până și pe cei mai îngrijorați, cași cum, în sfârșit, marile interese ale armoniei internaționale ar fi fost definitiv salvate. Primul ministru al Franței, d-l Herriot, a vorbit în discursul său de închidere despre o apropiată rezolvare a tuturor problemelor păcii; iar d-l Macdonald, șeful guvernului

britanic, în limbajul său colorat, a adăugat: — „Această înțelegere poate fi privită ca cel dintâi tratat de pace, pentrucă îl iscălim cu simțul că am întors spatele grozavilor ani de război“. Presa apuseană a salutat, deasemeni, cu satisfacție, succesul acordului încheiat, reinviind din nou în fața zilei incerte de mâine speranțe părăsite demult.

Evenimentele se vor însărcina să confirme întru totul sau să dărâme încă odată încrederea de astăzi. Ceeace se poate spune de pe acum, e că aliații învingători au mers față de Germania recalcitrantă până la ultima limită a concesiunilor. În special, Franța a dat dovadă de un spirit de concilianță ireproșabil, probând fără umbră de îndoială, intențiile sale împăciuitoare. Ea a acceptat noua metodă de plată a reparațiilor, cuprinsă în proiectul experților americani, s'a angajat să evacueze ținutul Ruhrului în termen de un an, și a oferit consimțământul ei pentru primirea Germaniei în „Liga națiunilor“, respingând în acest chip orice învinuire de imperialism militar. O singură chestiune a interesat-o: plata despăgubirilor. În destăinuirile pe cari le-a

făcut ziarelor pariziene, d-l Herriot s'a arătat mulțumit de câștigurile obținute. Franța va fi aprovizionată cu cărbuni pe un șir lung de ani. Franța poate înscrie de pe acum în bugetul său o anuitate anuală de 900 milioane franci. Franța dobândește siguranța drepturilor sale, prin îndeplinirea de către Reich a obligațiilor referitoare la dezarmare.

Scuturându-ne de obsesiunea îngrijorărilor premature, trebuie să observăm că reușita conferinței dela Londra ar putea avea repercusiuni politice fericite asupra situației noastre. România, permanent neliniștită dinspre granița sa răsăriteană, nu găsește decât motive de satisfacție în încheierea unei înțelegeri, menite să potolească criza păcii europene. Avantajele pe cari le culegem din destinderea produsă la Londra sunt a se măsura potrivit cu nemulțumirea stărnită cu acest prilej în cercurile diriguitoare ale Sovietului din Moscova.

Sărbători naționale. — Au trecut abia șapte ani, de când cei cari luptară pentru împlinirea hotarelor de astăzi putezeau cufundați până la brâu în noroiul tranșelor, și se avântau cu bărbia infiptă în piept, subț revărsarea fierbinte de oțel ucigător; au trecut abia șapte ani, de când moartea îi pândea la tot pasul, semănând cu spaimă și cu sânge drumurile cari duceau spre isbânda visată de atâtea veacuri; au trecut abia șapte ani, și sărbătorile chemate să reamintească, celor încă în viață fiind, încordarea supremă a acelor zile, au prins pe de-asupra lor o coaje rigidă și false de mecanic ritual protocolar. Cu formele rânduite ale părzilor de rigoare, unde doânnul primar sosește grav împodobit cu cilindru, iar doânnul general primește călare defilarea trupelor garnizoanei; cu steagurile tri-

colore aninate, după intervenții polițienești severe, lângă impasibilele firme minoritare; cu tribunele oficiale, cu programele oficiale și cu discursurile oficiale, cultul pios al celor morți pentru țară o apucă incetșor, dar sigur, pe făgașul îndatoririlor biurocratice. Patriotismul devine astfel o obligație silnică, trecută cum se cuvine în calendarul repaosului duminical, îndeplinindu-se fără entuziasm și fără convingere, periodic, în aceeaș piață a orașului, la aceeaș oră, cu aceeași sergenți de stradă în ținută de serviciu, și cu aparițele aceluiaș ceremonial consacrat. Înțelesul lăuntric al acestor ceasuri alese, la adăpostul cărora cugetul tuturor se poate ridica dincolo de mărunțul sbucium cotidian pentru a pătrunde în însăș tainele existenței noastre naționale, a fost înăbușit, an cu an, de formalismul deșert și tipicar al festivităților impuse.

Ce anume poate să trezească din nou, în inimile noastre, fiorul tragediei eroice de ieri? Redingota subprelectului, răspândind împrejurul ei un vag parfum sărbătorec de benzină proaspătă? Discursul, acelaș de-acum douăsprezece luni, al unui ministru în trecere spre București? Sau chiar rândurile strânse de soldați sperioși, în pas întins de defilare, cărora nimeni nu s'a gândit să le 'nalțe inima în ziua aceea mai sus de talpa pe care o bat, voinicește, la pământ?

Prinși în vârtejul pasiunilor actuale, și cu deosebire în acela al întrecerilor politice, ne deplasăm oarecum atribuțiile morale. Așa s'a întâmplat, că nu mai știm care gazetă românească, închinând un articolăș ofensivei dela Mărăști, cu prilejul aniversării acesteia, a uitat să amintească pe autorul ei, generalul Averescu. Așa se face, că și de data aceasta, comemorându-se lupta dela Mărășești, cei cari ne aduc aminte de

ea, în sute de mii de exemplare, sunt acei cari, în vremile de retriște ne îndemneau să dezertăm prin foile Komandaturei lui Mackensen, sau se frământau să afle, pe străzile Iașilor, unde se vor plăti mai departe, în caz de dezastru, subvențiile guvernului din Petrograd.

Sunt solemnități pe cari noi am dori să le vedem desfășurându-se altfel. Cu priveliști închinată vitejiei românești, și fără comentariile fostului ocaș Dem. Theodorescu. Cu rugăciuni creștinești la crucile celor căzuți în luptă, și fără însuflețirea de circumstanță a patriotului Albert Honigman, și a altor samsari pământeni.

Marele sfat dela Sovata. — În pitoreasca localitate balneară de dincolo de Blaj și Târgul-Mureș, de-alungul pădurilor de brad și pe suprafața liniștită a lacului, e fierbere mare de câteva zile. Privirile se caută întrebătoare, pe furis, gesturile pacienților devin, în scaldătoare, pline de sare și de mister, o neliniște nervoasă plutește în atmosferă, ca în ajunul unor evenimente istorice, și cei câțiva băieși se jură că au auzit, alaltăieri seara, trei bubuituri înăbușite venind direct dinspre buricul pământului. Ce se petrece la Sovata? Cine turbură cura pașnicilor vizitatori? Ce revoluție se pregătește?

Să răspundem noi. Mai nimic. Dl Iuliu Maniu a simțit din nou nevoia să-și convoace comitetul, și cum steagul partidului se găsește acolo unde fâlăie pantalonii de baie ai șefului, ședința se va ține într'o odaie de hotel și între două dușuri. Partidul național respectă astfel o tradiție istorică. Tot într'o odaie de hotel a redactat dl Iuliu Maniu și cele nouă puncte ale „pac-tului“ dela Alba Iulia...

Lăsând însă orice glumă la o parte, trebuie să recunoaștem, că și de data ceasta se vor lua hotărâri de cea mai

mare însemnătate. Ironia, prin urmare, e absolut deplasată. Dl Iuliu Maniu se află în pragul serbărilor pentru comemorarea lui Avram Iancu și nu știe ce să facă: să se ducă la gorunul dela Tebea, ori să stea acasă, lângă cămăcii din Bădăcini? O întrebare chinătoare, pe care infelicele Hamlet de pe cele două Târnave n'a fost în stare s'o rezolve singur. Era și greu. Dacă s'ar fi decis să nu meargă, s'ar fi suferat, fără îndoială, bunul său amic Vasile Goldiș, care, în calitate de președinte al „Asociațiunii“, face parte din comitetul aranjator. Dacă s'ar fi decis să meargă, s'ar fi întâlnit iar, față în față, cu dl Ion Brătianu, vrăjmașul său de moarte... Și uite-așa, stând pentru nu mai știm a câtea oară, ca măgarul filozofului Buridan, între găleata cu apă și căpița de fân, fostul patron al Consiliului dirigențiu nu reușește să se pronunțe nici *pro*, nici *contra*.

Din această dilemă urmează să scoată soborul partidului. Bunii sfetnici ai dlui Iuliu Maniu se vor aduna, se vor saluta, și vor discuta incetisor, tacticos, fără prea multă grabă, dacă amintirea lui Avram Iancu merită atât sacrificiu din partea unor oameni supărați pe toată Jumea, pe Rege, pe țară și pe Ardeal, încât, lăsând la o parte necazul, să consimtă a asista și ei, într'un colțisor, la pioasa glorificare a unui erou național. Ce hotărâre va lua conciliul dela Sovata nimeni nu e în stare să prevadă. Mister și consfătuire. Poate că se duc, poate că nu se duc. Poate că... Într'adevăr, există și o a treia posibilitate. Poate că-l declară și pe Avram Iancu proprietate exclusivă a partidului național, moștenire dela Simeon Bărnuț, și se hotărăsc să-l comemoreze separat. Undeva, pe la „Majestic“, sau în fundul minelor dela Ofenbaia.

Mai știi?

Ospitalitate. — Cineva ar fi îndreptăţit să creadă, că rândurile de mai sus sunt o glumă, mai mult sau mai puţin reuşită, asupra cunoscutei dificultăţi de a se decide a dlui Iuliu Mania. E o eroare. Faptul ia sine rămâne absolut exact, şi el poate alcătui prea bine subiectul unei discuţii serioase. O vom şi face, probabil, la vremea sa. Aşteptăm să vedem rezultatul profundelor meditaţiuni din lagărul protivnic. De-ocamdată, adevărul este că importantul comitet executiv al partidului naţional se întruneşte la 23 August 1924, în Sovata, pentru a decide asupra participării ori neparticipării la aniversarea centenarului lui Avram Iancu. Însăş impregurarea, că un partid românesc, ba aproape exclusiv ardelenesc, găseşte cu cale să se adune pentru a lua o deciziune *politică* (ce altfel de deciziune ar putea să ia un comitet *politic*?) în legătură cu o sărbătoare în jurul căreia toate amărăciunile personale ar trebui să amuţească, însăş această impregurare, zicem noi, vorbeşte dela sine despre dezorientarea înrădăcinată în sufletele bunilor noştri adversari.

Pentru a ilustra însăş şi mai clar această deprimantă stare de spirit, vom aminti aici un singur caz, din care veţi trage concluziile nimerite

În programul alcătuit pentru comemorarea lui Avram Iancu figurează şi adunarea generală a „Asociaţiei“, care se va ţine în Câmpeni. Această adunare urmează să fie prezidată, în după amiaza zilei de 1 August, de însuş Regele, care, a doua zi, va asista la inaugurarea muzeului Avram Iancu din Vidra. Suveranul va trebui deci să doarmă o noapte în Câmpeni. Dar unde? Organizatorii au făcut convenitele investigaţiuni, au luat să examineze, pe rând, posibilităţile de încuarterire din micul târg ardelenesc, au cules toate informaţiile necesare, şi au ajuns la constatarea, că cea mai

nimerită casă în care s'ar putea oferi ospitalitate Regelui este aceea a dlui Zosim Chirtop, avocat, fost deputat, şi membru în comitetul de o sută al partidului naţional. Şi pentru că o casă, oricât ar fi de arătoasă, nu reprezintă numai cărămizile utilizate pentru a o construi, ci şi inima care locuieşte înăuntrul zidurilor, dl Zosim Chirtop a fost întrebat, cu politeţea cuvenită, dacă primeşte bucuros să găzduiască la el, o seară, pe regele României. Dl Zosim Chirtop a răspuns... Ştiţi ce a răspuns dl Zosim Chirtop? Dl Zosim Chirtop a refuzat; pretextând, cu o supraproducţie pe argumente întortochiate, că partidul naţional din care dumnealui face parte nu s'a hotărât încă, dacă va fi sau nu va fi de făţă la serbările lui Avram Iancu, şi că, până ce nu se va lua o deciziune într'un sens sau altul, situaţia lui de sutuş disciplinat în oastea dlui Iuliu Maniu nu i permite să făgăduiască azil Suveranului, cu care s'ar putea vedea silit să nu dea ochii.

Acestei picante anecdote, de o perfectă autenticitate, nu i mai adăugăm niciun comentariu. Nu săvârşim lucruri de prisos.

Duşmăni personale. — Zilele trecute, dl Ion Brătianu s'a bucurat de câteva aprecieri măgulitoare, apărute în cunoscutul ziar parizian: *L'action française*. Oficioasele guvernamentale, fireşte, au înregistrat cu satisfacţie această opinie de peste hotare. Noi am privit-o, să fim iertaţi pentru aceasta, cu un oarecare scepticism. Cu o floare, ne gândeam, nu se face primăvară...

Un singur glas indignat am auzit, totuş, şi cu această neînsemnată ocaziune. Este glasul dlui Albert Honnigman, care, dacă exultă de plăcere ori de câteori foile de propagandă comunistă ne batjocoresc ţara, nu se

poate împăca ușor cu gândul că dl Ion Brătianu e laudat într'o gazetă care nu e pe placul celor dela *Lupta*. Dl Albert Honigman, adică, își amestecă dușmăniile sale personale de dincolo de Oradia Mare întrebările interne al patriei adoptive. Astfel, pornind dela antipatia pe care i-a jurat-o dlui Mussolini, el ajunge la campania isterică pe care a pus-o la cale împotriva unui presupus fascism românesc; tot așa, plecând dela nu mai știm ce neînțelegeri (literare, desigur) cu dl Charles Maurras, se trezește acuzând pe șeful partidului liberal de complicitate cu „huliganismul francez.“ Dlui Albert Honigman nu-i plac curentele naționaliste de nicăeri, și nu se sfiește s'o proclame.

Noi, cari nu suntem în stare să acoperim cu acelaș superior dispreț mișcarea intelectuală a tradiției franceze, în fruntea căreia a stat spiritul unui Maurice Barrès, nu ne permitem să-l socotim dezonorat pe dl Ion Brătianu pentru bunele aprecieri tipărite în *Action française*, după cum nici nu-l compătimim pentru insultele cu cari îl invrednicesc musafirii noștri comuni din fagurul dela *Lupta*.

Speranțe zadarnice. — Ziarul *Temesvári Hirlap* din Timișoara a întreprins, la sfârșitul acestor zile de vacanță, o lungă anchetă în lumea politică maghiară, cu scopul de a desluși perspectivele unor atitudini viitoare. Îndeplinindu-și o firească obligație de informator al publicului minoritar, confratele nostru s'a adresat mai multor fruntași ai partidului maghiar, întrebându-i, întrucât adoptarea pasivității față de statul român, că armă de luptă, reprezintă o necesitate națională pentru populația ungurească din Ardeal. E lesne de înțeles, că răspunsurile primite, deși destul de numeroase, nu s'au însă-

cinat să lămurească în mod categoric această chestiune gravă, mulțumindu-se să examineze, în cadrul presupunerilor, eventualitățile zilei de mâine. O singură opinie categorică s'a înșirat în concertul acestor consultații de complezență. Este aceea a d-lui Solomon Berkes, avocat din Cluj, unul din conducătorii evreimei maghiare, care și-a arătat limpede propunerea sa. D-l Berkes, e de părere să se aștepte, în orice caz, venirea la guvern a partidului național din Ardeal, care, *în urma fâgâduielilor făcute în adunarea dela Alba Iulia, și după angajamentele luate de a nu respecta Constituția actuală, va transforma România într'un stat federal.*

După părerea noastră, speranța va fi de două ori zadarnică. Mai întâi, pentru că sinedriul d-lui Iuliu Maniu nu va avea niciodată prilejul de a schimba vreo iotă din legile noastre actuale. Al doilea, pentru că, închipuindu-ne chiar, prin absurd, că așezământul constituțional al României se va modifica într'o zi potrivit proiectelor d-lui Romulus Boilă din Dicio-Sân-Mărtin, partidul național ar avea grije să uite, în aceeaș clipă, toate angajamentele luate. D-l Berkes, și cei cari profesază păreri asemănătoare, nu are însă na.vitatea să creadă în realizarea așteptărilor sale. Găsește numai atâta îndemănare, ca să agite ideia unei federalizări a României, *punându-se la adăpostul programului mărturisit al unui partid politic românesc.*

În ceea ce-l privește pe d-l Berkes, lucrurile sunt, prin urmare, lămurite. Curioasă rămâne numai atitudinea partidului național, de vreme ce nu se poate hotărî să împrăștie echivocul declarațiilor dela Alba-Iulia, care asigură „fiecărui popor din Ardeal dreptul de a se judeca, instrui și administra în limba sa proprie, prin indivizi aleși din sânul său“.